

Gıda Günlüğü

Ziraat Yük.Müh. Gülgün AKBABA

TÜBİTAK'IN SONBAHAR BLOK SEMİNERLERİ 12 KASIM VE 3 ARALIK 1987 TARİHLERİNDE YAPILDI

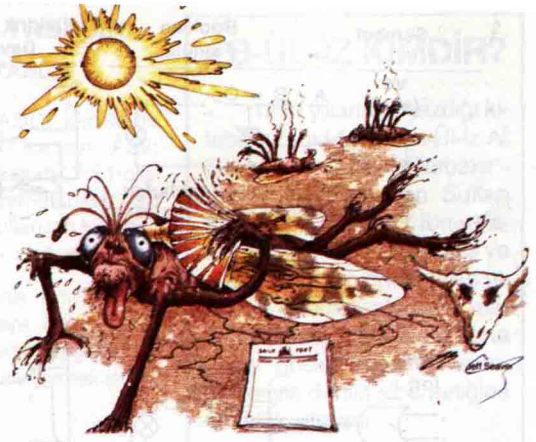
TÜBİTAK Gebze Araştırma Merkezi'nin Besleme ve Gıda Teknolojisi ile Soğuk Tekniği Araştırma Bölümleri, çalışma alanlarında sağladıkları bilgileri kamu ve özel sektör gıda sanayii kuruluşlarına ulaştırma amacıyla her yıl düzenledikleri Sonbahar Blok Seminerlerini geçtiğimiz günlerde gerçekleştirdiler.

"Fermente Gıda Ürünleri" ve "Gıdalarda Kontaminasyon Riskleri" adı altında düzenlenen seminerlerde sekiz tebliğ sunuldu. "Gıdalarda Kontaminasyon Riskleri" konulu seminerde sunulan tebliğler, gıda sanayii kuruluşlarını ilgilendirdiği kadar, hepimiz için önemli olan konuları içeriyordu. Bunlardan biride, gıdalarda tarımsal ilaç kalıntılarını ve riskleri gibi, sağlığımızı doğrudan etkileyen bir konuydu.

GIDALARDA TARIMSAL İLAÇ KALINTILARI (PESTİSİTLER) VE RİSKLERİ

Dünya nüfusunun hızla artması karşısında gıdaların veriminin artırılması için, öncelikle tarımsal ürünlerde kayıplara yol açan zararlılarla mücadele etmek gerekmektedir. Bu amaçla da, "Pestisit" olarak tanımlanan kimyasal maddeler (ki bunlar insektisitler, fungusitler, herbisitler, rodentisitler, arakisitler, nematodisitler ve molluscisitlerdir) ürünlere uygulanmaktadır.

Modern tarımın temel taşlarından sayılan ve tarımsal mücadelede etkin sonuçlar alınan bu maddeler, insanlarda kronik ve akut zehirlenmelere neden olurlar. Gıdalardaki pestisit kalıntılarının insanlar tarafından alınması ile ortaya çıkan sonuç ise korkunçtur. Pestisitlerin birçoğunun karsinojenik, mutajenik, teratojenik ve allerjik etkileri vardır. Pestisitlerin tümör veya kanser yapıcı oldukları, kısırlık, zekâ geriliği gibi çeşitli ciddi sakıncalarının bulunduğu bilimsel çalışmalarla saptanmış ve bu sonuçlara varıldıkça da kullanımları kısıtlanmış veya yasaklanmıştır.

Bu yasaklamalar başta Amerika ve İskandinav ülkeleri olmak üzere Almanya, Danimarka, İngiltere, Hollanda ve Kanada gibi ülkelerde 1960 sonları ve 1970 başlarına rastlar. Ancak bu ülkeler, ürettikleri pestisitleri kendi ülkelerinde kullanmadıkları halde geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelere eskisi kadar olmasa da hâlâ satmaktadırlar. Doç.Dr. Atilla Konar, "Gıda Sanayiinin Sorunları ve Serbest Bölgelerin Gıda Sanayiine Beklenen Etkileri" Sempozyumunda verdiği bir tebliğde bu konu ile ilgili olarak bakınız neler demişti.

"Pestisit üreten ülkeler çoğunlukla ekonomik ve politik alanda güçlü ülkelerdir. Bu dev firmalar ise kendi araştırma geliştirme laboratuvarları, bilim adamları ve diğer güçlü kadroları ile özellikle gelişmekte olan ülkelerin konu ile ilgili araştırma ve kontrol kadrolarını ve tüm imkânlarını gölgede bırakacak özellik ve güçtedir. Bu pestisit firmalarının çok emek ve milyonlarca dolar harcayarak piyasaya çıkardıkları her yeni mücadele ilacının her yönü ile kontrolünü yapabilmek imkânsızdır. Burada firmanın kendi elemanlarına sağlanan deneme raporları esas alınır ve ruhsat verilince o ilacın kullanımını ve satışı başlar. Çeşitli firmalarca zaman zaman bazı ilaçların sakıncaları kendi laboratuvarlarında ve bizzat kendi elemanları tarafından saptanmış olmalarına rağmen uydurma raporlarla güvenli gösterilebildikleri ve firmaların bu gerçeği resmi makamlardan gizleyerek o ilaca ruhsat aldıkları bile bilinmektedir. Ancak, çoğunlukla aradan yıllar geçtikten sonra söz konusu sağlık sakıncaları, bağımsız araştırmacıların bilimsel araştırmalarıyla saptanmakta ve gerekli yasal önlemler alınmaktadır. Bazen tespit edilen sakıncanın daha işin başından beri firmaca zaten bilindiği, fakat gizlendiği öğrenilmekte ve konu mahkemelere devredilmektedir. Bu gerçekleri kamuoyuna açıklayanlar, "New Scientist" ve "Nature" gibi ciddi bilimsel dergilerdir."

Pestisit konusunda yurdumuzdaki tablo da pek iç açıcı değildir. Ülkemizde kullanılan pestisit miktarlarının her geçen gün artmakta olduğu bilinmek-

tedir. Çevre 86 sempozyumunda sunulmuş olan bir tebliğde Bakanlık kayıtlarına göre 1980-1981 yılları için pestisit artışı % 78.38 olarak bildirilmiştir. Bu durumda, ülkemizde 1980 yılında tarımda kullanılan pestisit miktarı 4 yılda 2 kat artmış olmaktadır.

DDT, BHC ve benzer organik klorlu pestisitlerin kullanımını ileri ülkelerde 1960'larda kısıtlanır veya yasaklanırken, bizde bu pestisitlere kısıtlama 1970'lerde getirilmiştir. 1985 Aralığında ise ürünlerimizde pestisit kalıntısı bulunması nedeniyle problemler çıkınca, DDT ve BHC'nin ruhsatları iptal edilmiştir. Ancak, çevreye daha önce atılmış olan DDT'nin 20 seneye kadar parçalanmadan doğada kalabileceği gerçeği ise olayın kısa vadede çözümlenemeyeceğini göstermekte ve ürküntü yaratmaktadır.

Yük. Kim, Güner Özay'ın bu konuda verdiği tebliğdeki önerileri insan sağlığının korunması için uygun ilaçlama yöntemlerinin belirlenmesi, üretici ve tüketicinin eğitilmesi, ürün kontrol laboratuvarlarının kurulması ve işlerliğinin sağlanması oldu. Tüketicilere tavsiye edilebilecek en pratik yol ise, sebze ve meyvelerin tüketilmesi sırasında mutlaka yıkanması ve kabuklarının soyulmasıydı.

YAŞAMAK = GIDA +

Tip ve beslenme bilimi açısından gıda maddeleri; organizmanın varlığının sağlanması ve devamı; büyümesi, kaybettiklerini yerine koyması ve yaşamın gereği olan fizyolojik fonksiyonların yapılabilmesi için sindirim sistemi yolu ile alınan maddelerdir.

Yaşamımızı sürdürmemizde tartışmasız pay sahibi olan gıda maddeleri insanın büyüüp gelişmesine, normal boy ve ağırlığa sahip olabilmesine, vücudun kuvvetlenmesine, dayanıklılığın artmasına, iskeletin sağlamlığına, yaşam için gerekli olan enerjinin elde edilebilmesine, zihinsel ve fiziki aktivitenin sağlanmasına, kısacası hayatta kalmamıza yardımcı olurlar.

Yaşantımıza yön veren bu gıda maddelerinin kontrolü ile ilgili olarak gıda mevzuatı mevcuttur. Gıda mevzuatı, yürürlükte bulunan gıda ile ilgili kanun tüzük ve yönetmeliklerdir. Şimdi sizlere Türk Ceza Kanunumuzda yer alan Gıda Maddeleri Tüzüğü'ne aykırı davranışlarda bulunanlar için düzenlenmiş gıda maddelerinin kontrolü ile ilgili birkaç maddeyi aktarmak istiyorum.

Madde 394: Halkın içeceği sulara ve yiyeceği veya içeceği her çeşit şeylere zehir katarak vesair suretle bozarak umumun sıhhatini tehlikeye düşüren kimse beş yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.

Madde 395: Halka dağıtılmaya veya parasız verilmeye mahsus her çeşit yenilecek veya içilecek şeyleri veya ilaçları bunları yiyen veya içenin sıhhatini hafif veya ağır surette bozmaya sebep olacak şekil-

de tağşiş veya taklit veya tağyir eden veya bu gibi şeyleri bilerek satan ve veren veya mağşuş ve sıhate zararlı olduğunu bildiği halde satılmak üzere mağaza veya dükkanında bulunduran ve gıdaları ve ilaçları bu suretle tağşişe taklit veya tağyire yarayan maddeleri bu hususlarda kullanılacağını bilerek satan veya tedarikine yol gösteren veya yardım eden kimseler bir yıldan beş yıla kadar hapis ve yirmibin liradan yüzbin liraya kadar ağır para cezasına mahkûm olur ve bu gibi maddelerin tamamı müsaderede ve imhâ olunur.

Madde 396: Her kim taklit veya tağyir veya tağşiş edilmemiş olduğu halde aslında umurun sıhhati için tehlikeli olan yenilecek ve içilecek vesair şeyleri müşteriye tehlikeyi haber vermeksizin satarsa, üç aydan altı aya kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Madde 398: Sıhhat için zararlı olmayıp ancak tabii olmayan bir gıda maddesini tabii diye satılığa çıkaran kimse üç aydan altı aya kadar hapis ve beşbin liradan yirmibeşbin liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılır.

Unutmayalım ki sağlığımızı tehlikeye sokan her tür davranışta bulunanlar için kanun, tüzük ve yönetmelikler mevcuttur. Önemli olan bu tip davranışlarda bulunanlara karşı elbirliği ile mücadele edilebilmektir ve umudumuz konu ile ilgili olarak düzenlenmiş olan yasal uygulamaların çok daha etkili ve kapsamlı olarak düzenlenmesidir.

Yazımı öğrencilik yıllarımda bizlere Gıda Mevzuatı dersi veren hocam Prof.Dr. Refet SEÇKİN'in sık sık tekrarladığı Kanuni'nin meşhur sözü ile bitirmek istiyorum.

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi. Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi."

